

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและสังคม ดังที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงนิพนธ์ถึงความสำคัญของการศึกษาไว้ตอนหนึ่งความว่า "การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญสำหรับทุกคน ประโยชน์จากการเข้าเรียน เรียนหนังสือจนอ่านออกเขียนได้ และมีความรู้พิเศษในสาขาต่าง ๆ เป็นที่ยอมรับว่ามีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตประจำวันเป็นการเรียนรู้เพื่อทำหน้าที่เลี้ยงชีพตนเองและครอบครัวเพื่อช่วยบุคคลอื่น ๆ เป็นส่วนรวม อันเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของทุกคนต่อสังคม" (สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 2525: 36) นอกจากนี้การศึกษายังเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดความรู้หรือทักษะ จุดมุ่งหมายของการศึกษาทั้งหมดคือ การเตรียมบุคคลให้สามารถแก้ปัญหาใหม่ ๆ ได้ และกลายเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพของสังคม (Dunham Franklin 1961: 250 อ้างถึงใน ฐิติพงษ์ ชรรรมมานุสรณ์ จำรัส กว้างสุวรรณ และสงวน สุทธิเลิศอรุณ 2522: 12) รัฐบาลเองได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาว่าจะเป็นพื้นฐานหลักที่ช่วยพัฒนาความคิดความสามารถและความรับผิดชอบของประชาชนให้เป็นพลังที่มีคุณภาพต่อการพัฒนาประเทศ จึงได้ส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาเพื่อประชาชนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ จนถึงระดับอุดมศึกษา แต่เหตุการณ์กลับปรากฏดังที่สงวน วิจิตรสาร (2522: 5) กล่าวว่า แม้รัฐจะได้พยายามส่งเสริมให้ประชาชนทุกคนเข้าเรียน แต่ยังมีประชาชนในภูมิภาคต่าง ๆ แม้ในกรุงเทพมหานครเองที่ยังอ่านหนังสือไม่ออกอยู่อีกเป็นจำนวนมาก

ดังนั้นวิธีการที่จะให้ประชาชนโดยทั่วไปได้มีโอกาสรับการศึกษาให้รู้หนังสืออย่างทั่วถึงที่สุดนั้นก็คือ การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน หรือการศึกษานอกโรงเรียน โดยในระยะแรกได้จัดตั้งเป็นกองการศึกษานอกโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา เพื่อรับผิดชอบ

งานด้านนี้' ต่อมาตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 4 (สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาของชาติ 2520: 1 - 7) รัฐบาลได้ให้การสนับสนุนงานการศึกษานอก
ระบบโรงเรียนมากยิ่งขึ้น โดยได้จัดตั้งกรมการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อรับผิดชอบ
การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นการเปิดโอกาสให้
ประชาชนได้มีโอกาสรับการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อประโยชน์แก่ผู้ไม่มีโอกาสเข้ารับการ
ศึกษาในระบบโรงเรียน ถึงกระนั้นก็ตาม การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนดังกล่าว
ยังไม่สามารถสนองความต้องการของสังคมได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากมีประชาชนอีก
เป็นจำนวนมาก ที่ไม่สามารถรับบริการการศึกษาดังกล่าวได้ เพราะต้องทำมาหาเลี้ยง
ชีพและอยู่ห่างไกล ดังนั้นสื่อมวลชนประเภทวิทยุ และการสื่อสารทางไปรษณีย์จึงได้รับ
การพิจารณาเพื่อนำมาใช้ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อประชาชนจะ
ได้มีโอกาสศึกษาได้อย่างกว้างขวาง และเต็มที่ตามโอกาสจะอำนวย แม้ในขณะที่ประกอบ
งานอาชีพของเขา เช่น ทำไร่ ใถนา ก็ตาม การจัดการศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์
ยึดแนวความคิดปรัชญา "คิดเป็น" โดยพยายามจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กับกระบวนการ
"คิดเป็น" ซึ่งจะยังผลให้ผู้เรียนรู้จักการคิดและแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยการรวบรวม
ข้อมูลอย่างรอบคอบ ก่อนจะวิเคราะห์และตัดสินใจเลือกทางปฏิบัติตามความเหมาะสม
แก่สภาพของตนเองภายในขอบเขตแห่งคุณธรรม (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2527:
11 - 19)

การเรียนการสอนทางวิทยุและไปรษณีย์ ผู้เรียนต้องมีความวิริยะอุตสาหะ
และมีวินัยในตนเองมากกว่าผู้เรียนในชั้นเรียน เนื่องจากสภาพการเรียนการสอนแบบ
นี้ผู้เรียนไม่สามารถโต้ตอบกับผู้สอนได้ทันทีและต่อเนื่อง การเรียนการสอนทางวิทยุและ
ไปรษณีย์นอกจากมีคู่มือเรียนและฟังวิทยุแล้ว ครูประจำกลุ่มทางวิทยุและไปรษณีย์นับได้
ว่าเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการต้องพยายามทำให้กระบวนการเรียนการสอนเป็น
แบบ 2 ทางให้มากที่สุด เพื่อให้บรรลุสภาพและความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียน และ
เพื่อกระตุ้นจูงใจให้กำลังใจแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนอย่าง
สม่ำเสมอ ครูประจำกลุ่มทางวิทยุและไปรษณีย์ ต้องให้การตอบสนองอย่างรวดเร็วใน
การตอบปัญหาของผู้เรียนที่ตามมาทุกรูปแบบ มีระบบการเก็บข้อมูลย้อนกลับที่สามารถช่วย

ติดตามผลการเรียนของผู้เรียนแต่ละคนได้ จะให้นำข้อมูลเหล่านั้นมาปรับปรุงการ
เรียนการสอนให้ทันทางที่ ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (กรมการ
ศึกษานอกโรงเรียน 2527: 40)

แนวทางในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนทางวิทยุและไปรษณีย์จะเห็น
ว่ามุ่งสอนให้ผู้เรียนเป็นคนมีคุณภาพ การจัดการศึกษาจะบรรลุจุดมุ่งหมายย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ หลายอย่าง (วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา 2518: 1)
เช่น ปรัชญาการศึกษา หลักสูตร และครู เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้รัฐจะมีนโยบายส่งเสริมการศึกษาอย่างจริงจัง มีปรัชญาการศึกษาที่เหมาะสมและแก้ไขหลักสูตรให้ดีขึ้น
เพียงใดก็ตาม ถ้าครูผู้สอนไม่มีประสิทธิภาพ ก็เป็นผลทำให้การจัดการศึกษาล้มเหลว
ได้ เพราะคุณภาพการศึกษาขึ้นอยู่กับคุณภาพของครูผู้สอนเป็นสำคัญ ดังที่นิโคลัส เบนเนตต์
(2518: 6) กล่าวไว้ว่า "ครูที่ดีสามารถสอนให้โดยลัด แม้หลักสูตรและระบบการ
บริหารจะเลวเพียงใดก็ตาม ในขณะที่ครูเลวจะสอนโดยลัดเพียงเล็กน้อย แม้หลักสูตร
และระบบการบริหารจะดีเลิศเพียงใดก็ตาม" โดยเฉพาะการศึกษาทางวิทยุและ
ไปรษณีย์ มีวิธีการเรียนที่แตกต่างจากการเรียนการสอนโดยทั่ว ๆ ไป คือ มีการจัด
แบบเรียนประกอบการเรียน ฟังวิทยุ และมีครูประจำกลุ่ม (กรมการศึกษานอกโรงเรียน
2524: 2 - 3) ฉะนั้นครูประจำกลุ่มทางวิทยุและไปรษณีย์จึงมีบทบาทสำคัญยิ่ง เพราะ
นอกจากจะต้องคำนึงถึงบทบาทการสอนให้ผู้เรียนคิดเป็นแล้ว ยังต้องระลึกอยู่เสมอว่า
ผู้เรียนทางวิทยุและไปรษณีย์นั้นส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ห่างเหินการเรียนมานาน ครูประจำกลุ่ม
ทางวิทยุและไปรษณีย์ จึงต้องสวมบทบาทให้เหมาะสม ดังที่ ศรีเชาวน์ วิทกโต
(2526: 24 - 25) กล่าวไว้ว่า "ครูประจำกลุ่มทางวิทยุและไปรษณีย์ เป็นสื่อใน
การถ่ายทอดความรู้ ไปสู่นักศึกษาที่สำคัญประการหนึ่งของการจัดการศึกษาทางวิทยุ
และไปรษณีย์ ครูประจำกลุ่มจะคอยแนะนำ ช่วยเหลือ ทบทวนบทเรียนและตอบปัญหา
ต่าง ๆ จากการเรียนให้กับนักศึกษา ทำให้นักศึกษาเข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น
ครูประจำกลุ่มจึงมีบทบาทอย่างมากในการจัดการศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์" จะเห็น
ได้ว่า "ครู" เป็นผู้มีบทบาท และมีอิทธิพลต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก การที่
ผู้เรียนจะสนใจ เอาใจใส่ต่อการเรียนมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความรู้สึกลึกซึ้ง

ของผู้เรียนที่มีต่อคุณลักษณะหรือบทบาทของผู้สอนเป็นสำคัญ (เอนกกุล กรี่แสง 2525: 108 - 110) ผู้เรียนทางวิทยุและไปรษณีย์เป็นผู้ที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ ตามปกติแล้วผู้ใหญ่ย่อมมีลักษณะแตกต่างไปจากเด็กในหลาย ๆ ด้าน เช่น มีประสบการณ์มากกว่า มีความพร้อมมากกว่า เป็นต้น นอกจากนี้ผู้ใหญ่จะมีความแตกต่างจากเด็กในลักษณะดังกล่าวแล้ว ผู้ใหญ่ยังมีการเปลี่ยนแปลงในกายต่าง ๆ ของร่างกาย ซึ่งจะมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ไป เช่นกัน เช่น สมองเฉื่อยชา หูตาพร่ามัว เป็นต้น ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เกิดขึ้นมากในวัยผู้ใหญ่ (สุวัจน์ วัฒนวงศ์ 2524: 19) ฉะนั้นครูประจำอยู่ทางวิทยุและไปรษณีย์จะต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในด้านวิธีการสอน รู้จักฝึกให้ผู้เรียนเป็นคนคิดเป็น รวมทั้งเข้าใจลักษณะผู้เรียนด้วย ศุภร ศรีแสน (2521: 198) กล่าวว่า "ผู้ที่น่าจะมีบทบาทที่สุดที่จะฝึกให้คนคิดเป็นคือ ครู ซึ่งนับว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการฝึก เพราะทราบกันดีอยู่แล้วว่า ครูคือ ผู้ให้การศึกษา นั่นคือ หน้าที่หลักและการศึกษาประการสำคัญข้อหนึ่ง คือ การคิดเป็นจึงไม่ตองสงสัยเลยว่า ครูจะต้องมีบทบาทสำคัญอย่างไร" ด้วยเหตุผลเหล่านี้ กรมการศึกษานอกโรงเรียนจึงตระหนักถึงความสำคัญในการที่จะให้ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นครูประจำกลุ่มทางวิทยุและไปรษณีย์ได้ผ่านการอบรมก่อน แต่อย่างไรก็ตาม ครูประจำกลุ่มทางวิทยุและไปรษณีย์ส่วนใหญ่เป็นครูที่สอนในโรงเรียนประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษาในเวลากลางวัน เพราะฉะนั้นในทางปฏิบัติ ครูประจำกลุ่มทางวิทยุและไปรษณีย์ก็ยังคิดอยู่ในบทบาทเดิมของตน ดังที่ฝ่ายวิชาการ กองการศึกษาผู้ใหญ่ (กรมสามัญศึกษา 2521: 4) สรุปไว้ว่า "ครูที่สอนนักเรียนภาคปกติในตอนกลางวัน พอกลายเป็นครูผู้ใหญ่ในตอนกลางคืนก็ใช้ชีวิตเดียวกันนั่นเอง คือ บอกและบรรยายกับให้กลับบ้านไปทำเพิ่ม โอกาสที่จะฝึกให้ผู้เรียนเป็นคนแก้ปัญหาได้ และคิดเป็นไม่ค่อยได้ฝึกกัน" นอกจากนี้ ไพฑูริย์ จันทยศ (2520: 8) กล่าวถึงผลการออกนิเทศ ตามโรงเรียนผู้ใหญ่ไว้ว่า "จากการที่เจ้าหน้าที่ออกไปตรวจเยี่ยมตามโรงเรียนผู้ใหญ่ทั่ว ๆ ไป สังเกตเห็นว่าวิธีสอนของครูใช้วิธีชีวิตเดียว คือ สอนด้วยวิธีครูเป็นผู้บรรยายตลอดไปฝึกกับวิธีการสอนตามโรงเรียนกวดวิชาทั่ว ๆ ไป ผู้เรียนได้แต่เป็นฝ่ายนั่งฟัง นั่งจกจากครูเพื่อที่จะจำเอาความรู้ไปสอน วิธีการเรียนการสอนแบบนี้ไม่ได้อบรมปัญญาการศึกษาผู้ใหญ่ทั้งในด้านหลักการและจิตวิทยาที่วางไว้เท่าที่ควร"

จากงานวิจัยของ ฮิกุล เลิศมงคลตระกูล (2523: 66) ซึ่งได้ศึกษา
 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3
 และ 4 ในเขตการศึกษา 10 และในส่วหนึ่งของการเรียนการสอน คือ คำณผู้
 สอนนั้น ปรากฏว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับผู้สอนในสภาพความเป็นจริง
 อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าความคาดหวัง ทั้งนี้เพราะผู้สอนนำเอาวิธีสอนและอุปกรณ์ที่ใช้
 ในการสอนนักเรียนในระบบโรงเรียนมาใช้กับนักศึกษาผู้ใหญ่ที่มีวัยและพื้นความรู้ต่าง
 กัน จึงทำให้ไม่เข้าใจเนื้อหาวิชา อีกประการหนึ่ง ครูต้องรีบสอนเนื้อหาวิชาให้
 จบทันกับระยะเวลาที่มีน้อย จึงไม่มีเวลาเอาใจใส่ให้นักศึกษาผู้ใหญ่ได้

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยอื่น ๆ เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
 แห่งชาติ โดยคณะกรรมการประเมินผลสภาพการจ้ดและประเมินผลพัฒนาการศึกษา
 แห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) ว่าควยการศึกษานอกระบบโรงเรียน
 ได้สรุปการประเมินเกี่ยวกับครู - อาจารย์ผู้สอนไว้ว่า "ครูผู้สอนในโครงการการ
 ศึกษาอกระบบโรงเรียนส่วนใหญ่ยังเป็นครูผู้สอน และผู้ทำงานด้านการศึกษาในระบบ
 อยู่ จึงยังไม่อาจเข้าใจเรื่องปรัชญาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่แท้จริง ปัจจุบัน
 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค มีหน้าที่ฝึกอบรมให้กับครูผู้สอนและวิทยากรต่าง ๆ
 ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน แต่ก็ยังทำได้ในปริมาณจำกัด นอกจากนี้หน่วยงาน
 ต่าง ๆ ที่จัดฝึกทักษะอาชีพส่วนใหญ่ประสบกับปัญหาการขาดแคลนครู" (สำนักงานคณะ
 กรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2527: 109)

และจากประสบการณ์ในการจัดโครงการการศึกษานอกระบบโรงเรียน
 พบว่า การใช้ครูที่สอนในโรงเรียนภาคปกติมาสอนผู้ใหญ่ นั้นไม่ค่อยเป็นที่น่าพอใจ
 จุดอ่อนที่พบเสมอเกี่ยวกับตัวครูเหล่านั้น คือ วิธีสอน (สุนทร โคตรบรมเทธา 2524:
 33) ครูส่วนใหญ่ยังใช้วิธีการสอนผู้ใหญ่ไม่แตกต่างไปจากการสอนเด็กในภาคปกติ
 จึงทำให้โครงการการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ผ่านมานี้ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่
 ควร

จากปัญหาและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สอนการศึกษานผู้ใหญ่ดังกล่าวมา
 แล้วนั้น จะเห็นว่า ครูผู้สอนขาดความเข้าใจในบทบาทด้านการศึกษาผู้ใหญ่ และการ

สอนให้คนคิดเป็น ซึ่งเป็นงานที่ยากและละเอียดซับซ้อนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ ยังไม่พบว่าได้มีผู้ใดเคยศึกษาถึงบทบาทของครูประจำกลุ่มการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ในเขตภาคเหนือโดยตรง เหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกทำการวิจัยในเขตภาคเหนือ เนื่องจาก การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ ได้เริ่มทำการทดลองเป็นครั้งแรกที่จังหวัดลำปาง และจังหวัดเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2521 ต่อมาได้ขยายจนครบทั้ง 16 จังหวัดในปัจจุบันนี้ ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบครูประจำกลุ่มการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ ในเขตภาคเหนือตามที่ได้ออกหวังไว้ และตามที่ได้พบจากการปฏิบัติจริง ทั้งนี้ โดยการศึกษาตามการรับรู้ของบุคคลหลายฝ่ายไม่ว่าจะเฉพาะผู้เรียน หรือครูประจำกลุ่มการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์เองเท่านั้น บุคคลที่ผู้วิจัยศึกษา คือ ครูประจำกลุ่มการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ ซึ่งได้รับการอบรมของกรมการศึกษานอกโรงเรียน และเป็นบุคคลที่สำคัญที่ควรเสนอแนวทางที่คิดว่า ตนเองควรจะทำปฏิบัติ ตลอดจนสิ่งที่ตนได้ปฏิบัติจริง ๆ ตามการรับรู้ของตนเองว่าเป็นเช่นไร ผู้บริหารของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดทั้ง 16 จังหวัดในเขตภาคเหนือ ซึ่งเป็นผู้รับนโยบายจากกรมการศึกษานอกโรงเรียนไปดำเนินการ รวมทั้งเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการกำหนดบทบาทและหน้าที่ ตลอดจนติดตามผลการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่มการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ เป็นผู้ที่ได้รับการปฏิบัติและมีปฏิสัมพันธ์กับครูประจำกลุ่มการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์อย่างใกล้ชิดโดยตรง การวิจัยครั้งนี้ไม่เป็นเพียงการรับรู้ของกลุ่มใดเพียงกลุ่มเดียวที่มีบทบาทของครูประจำกลุ่มการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ดังกล่าวข้างต้น แต่เป็นการร่วมกันแสดงการรับรู้บทบาทของครู

ประจำกลุ่มการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ ที่
 ควบปฏิบัติและที่ปฏิบัติจริง ซึ่งผลจากการวิจัยจะเป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุง
 คุณภาพและแนวทางการอบรมครู ประจำกลุ่มการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ
 ที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทที่คาดหวัง และบทบาทที่ปฏิบัติจริงในด้านการเรียน
 การสอนของครูประจำกลุ่มการศึกษาผู้ใหญ่ แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุ
 และไปรษณีย์ ตามการรับรู้ของตนเอง ผู้บริหาร และผู้เรียนในเขตภาคเหนือ
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทที่คาดหวังในด้านการเรียน
 การสอนของครูประจำกลุ่มการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุ
 และไปรษณีย์ ตามการรับรู้ระหว่างกลุ่มครูประจำกลุ่ม ผู้บริหาร และผู้เรียน และ
 เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทที่ปฏิบัติจริงในด้านการเรียนการสอนของ
 ครูประจำกลุ่มการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์
 ตามการรับรู้ระหว่างกลุ่ม ครูประจำกลุ่ม ผู้บริหาร และผู้เรียนในเขตภาคเหนือ
3. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างบทบาทที่คาดหวังกับบทบาท
 ที่ปฏิบัติจริงในด้านการเรียนการสอนของครูประจำกลุ่มการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ
 ระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ ตามการรับรู้ของตนเอง ผู้บริหาร และ
 ผู้เรียนในแต่ละกลุ่ม

สมมติฐานของการวิจัย

1. บทบาทที่คาดหวังในด้านการเรียนการสอนของครูประจำกลุ่มการ
 ศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ ตามการรับรู้
 ของครูประจำกลุ่ม ผู้บริหาร และผู้เรียนแตกต่างกัน ครูประจำกลุ่มและผู้บริหาร
 มีความคาดหวังว่า ครูประจำกลุ่มควรปฏิบัติบทบาทที่คาดหวังอยู่ในระดับสูงกว่าที่
 ผู้เรียนได้คาดหวังไว้ เพราะผู้บริหารซึ่งถือว่าเป็นผู้กำหนดบทบาทกับครูประจำกลุ่ม

ซึ่งถือว่าเป็นผู้ปฏิบัติบทบาท ย่อมมีความคาดหวังว่าครูประจำกลุ่มควรได้ปฏิบัติบทบาทให้ดีที่สุดเพื่อในการดำเนินงานประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

2. บทบาทที่ปฏิบัติจริงในด้านการเรียนการสอนของครูประจำกลุ่มการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ ตามการรับรู้ของครูประจำกลุ่ม ผู้บริหาร และผู้เรียน แตกต่างกัน คือครูประจำกลุ่มซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติตามหลักความจริงผู้ปฏิบัติมักจะคิดว่า ตนเองได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่แล้ว แต่ผู้บริหารซึ่งเป็นผู้กำหนดบทบาทให้ครูประจำกลุ่มปฏิบัติจะตั้งความหวังไว้สูงกว่าครูประจำกลุ่มจะทำได้ปฏิบัติอย่างนั้น ปฏิบัติอย่างนี้ ซึ่งบางครั้งความคาดหวังที่ผู้บริหารตั้งไว้ก็ไม่ได้คำนึงถึงปัจจัย หรือปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น และเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติทางบทบาทของครูประจำกลุ่ม ภัยเหตุนั้นเองผู้บริหารจึงคิดว่าครูประจำกลุ่มปฏิบัติบทบาทยังไม่เต็มที่เท่าที่ควร แต่ไม่ได้คิดว่าบทบาทที่ผู้บริหารกำหนดให้นั้นครูประจำกลุ่มจะปฏิบัติได้จริงหรือไม่

3. บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่ปฏิบัติจริงในด้านการเรียนการสอนของครูประจำกลุ่มการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ ตามการรับรู้ของครูประจำกลุ่ม ผู้บริหาร และผู้เรียน ในแต่ละกลุ่มแตกต่างกัน คือ ตามสภาพความเป็นจริงมักจะพบว่าความคาดหวังมักจะถูกตั้งไว้สูงกว่าสภาพที่เป็นจริงเสมอ ซึ่งในการปฏิบัติจริงแล้ว ส่วนใหญ่มักจะทำไม่ได้ตามที่ใดคาดหวังไว้

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาบทบาทในด้านการเรียนการสอนของครูประจำกลุ่มการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ ซึ่งจะมุ่งศึกษา 3 ด้านเท่านั้น คือ

- 1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 1.2 การประเมินผลการเรียนการสอน
- 1.3 ความสัมพันธ์กับผู้เรียน

2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษากับครูประจำกลุ่มการเรียนรู้ผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ ผู้บริหารของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตภาคเหนือ ที่เปิดสอนหลักสูตรการเรียนรู้ผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ เจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งรับผิดชอบงานการศึกษานอกโรงเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์ในระดับกรม ระดับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคระดับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ศึกษาวิเคราะห์ของกรมการศึกษานอกโรงเรียนเฉพาะผู้รับผิดชอบเขตภาคเหนือ และผู้ที่รับผิดชอบด้านการศึกษานอกโรงเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์ ศึกษาวิเคราะห์จังหวัดในเขตภาคเหนือ และผู้เรียน การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ในเขตภาคเหนือ ซึ่งจะต้องเรียนหลักสูตรการเรียนรู้ผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์มาแล้วอย่างน้อย 1 ภาคเรียน

3. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาวิจัยเฉพาะในเขตภาคเหนือ ดังนั้นบทบาทในด้านการเรียนการสอนของครูประจำกลุ่มที่ได้ผลออกมาจะจำกัดเฉพาะครูประจำกลุ่มการเรียนรู้ผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ในเขตภาคเหนือเท่านั้น

4. ตัวแปรที่ศึกษา คือ

4.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ ประเภทของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้คือ

ประเภทที่หนึ่ง	ครูประจำกลุ่มการเรียนรู้ผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์
ประเภทที่สอง	ผู้บริหาร
ประเภทที่สาม	ผู้เรียนการเรียนรู้ผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์

4.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ บทบาทด้านการเรียนการสอนของครูประจำกลุ่มการเรียนรู้ผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ ซึ่งแบ่งเป็น

4.2.1 บทบาทที่คาดหวัง

4.2.2 บทบาทที่ปฏิบัติจริง

ชอคกลงเบื้องต้นของการวิจัย

1. อายุ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ สถานภาพในการทำงาน และสภาพแวดล้อมที่แตกต่างของบุคคลแต่ละกลุ่ม คือ ครูประจำกลุ่ม ผู้บริหาร และผู้เรียนการศึกษายุ่งใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ไม่มีผลต่อการรับรู้ที่เกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่ปฏิบัติจริงในด้านการเรียนการสอนของครูประจำกลุ่มการศึกษายุ่งใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ ในเขตภาคเหนือ

2. ครูประจำกลุ่ม ผู้บริหาร และผู้เรียนการศึกษายุ่งใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ ในเขตภาคเหนือ ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่ปฏิบัติจริงในด้านการเรียนการสอนของครูประจำกลุ่มการศึกษายุ่งใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ด้วยความจริงใจ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของครูประจำกลุ่มการศึกษายุ่งใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนการสอน และความสัมพันธ์กับผู้เรียนการศึกษายุ่งใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์

บทบาทที่คาดหวัง หมายถึง พฤติกรรมที่ควรจะเป็นของครูประจำกลุ่มการศึกษายุ่งใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนการสอน และความสัมพันธ์กับผู้เรียนการศึกษายุ่งใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ ตามการรับรู้ของตนเอง ผู้บริหาร และผู้เรียนการศึกษายุ่งใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3

และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ว่าครูประจำกลุ่มการศึกษานักเรียนใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ ควรจะมีพฤติกรรมอย่างไรโดยไม่คำนึงถึงพฤติกรรมของครูประจำกลุ่มการศึกษานักเรียนใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ในขณะนั้น

บทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของครูประจำกลุ่มการศึกษานักเรียนใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนการสอนและความสัมพันธ์กับผู้เรียน การศึกษานักเรียนใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ จากประสบการณ์การปฏิบัติงาน การพบเห็น ติดตาม การสังเกตตามการรับรู้ของตนเอง ผู้บริหาร และผู้เรียนการศึกษานักเรียนใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์

ครูประจำกลุ่ม หมายถึง ครูประจำกลุ่มการศึกษานักเรียนใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ในเขตภาคเหนือ ซึ่งทำหน้าที่ประสานงานให้คำแนะนำ ดูแล นำอภิปราย ทบทวนบทเรียน และรวมวัดผลการเรียนให้กับผู้เรียนการศึกษานักเรียนใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบสูงสุดของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตภาคเหนือทั้งหมด 16 จังหวัด ที่เปิดสอนหลักสูตรการศึกษานักเรียนใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ นอกจากนี้ ยังรวมถึงเจ้าหน้าที่ดำเนินงานด้านการศึกษาของโรงเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์ คือ เจ้าหน้าที่ฝ่ายงานการศึกษานอกโรงเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์ กองปฏิบัติการ เจ้าหน้าที่งานการศึกษานอกโรงเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์ ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ เจ้าหน้าที่งานการศึกษานอกโรงเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์ ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตภาคเหนือ ศึกษาพิเศษส่วนกลาง ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน เฉพาะผู้รับผิดชอบเขตภาคเหนือ ผู้ที่รับผิดชอบด้านการศึกษาของโรงเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์ และศึกษานิเทศก์จังหวัดในเขตภาคเหนือทั้ง 16 จังหวัดด้วย

ผู้เรียน หมายถึง ผู้ที่กำลังเรียนอยู่ในหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ในเขตภาคเหนือ และต้องเรียนหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์มาแล้วอย่างน้อย 1 ภาคเรียน

การรับรู้ หมายถึง ความรู้สึก การรับสัมผัส และประสบการณ์เดิมของครูประจำกลุ่ม ผู้บริหาร และผู้เรียนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ที่มีอยู่เข้าไปประกอบการตัดสินใจในการเลือกมาตราส่วนประมาณค่าของแต่ละชอกระงในแบบสอบถาม

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การจัดดำเนินการเรียนการสอนในขณะที่มีการพบกลุ่มในลักษณะและวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ผลการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์

การประเมินผลการเรียนการสอน หมายถึง การจัดกระบวนการประเมินผลการเรียนการสอนในลักษณะ และวิธีการต่าง ๆ เพื่อตรวจสอบผลความก้าวหน้าของการเรียนการสอน อันจะนำไปสู่ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์

ความสัมพันธ์กับผู้เรียน หมายถึง ความสัมพันธ์กันต่าง ๆ ของครูประจำกลุ่มการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ กับผู้เรียน ในด้านเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) อบรม ชี้แนะ ช่วยเหลือผู้เรียนทั้งในด้านการเรียน และเรื่องส่วนตัว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะทำให้ทราบว่า บุคคลทั้ง 3 กลุ่ม คือ ครูประจำกลุ่มการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ ผู้บริหาร และผู้เรียนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ มีความคาดหวังต่อบทบาทของครูประจำกลุ่มการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ

ระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์อย่างไร และในความเป็นจริงครูประจำ
กลุ่มการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ได้
ปฏิบัติตามบทบาทนั้น ๆ มากน้อยเพียงใด

2. ผลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นแนวทางสำหรับฝ่ายอบรมครูประจำ
กลุ่มการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ ได้
พิจารณาปรับปรุงการอบรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. ผลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นแนวทางในการนำไปปรับปรุงบทบาท
ของครูประจำกลุ่มการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและ
ไปรษณีย์ ในอนาคตควรจะเข้าไปในแนวทางใดจึงจะเหมาะสม

4. ผลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นแนวทางให้ครูประจำกลุ่มการศึกษา
ผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ ได้ตระหนักถึงบทบาท
ของตนเอง และปรับปรุงการปฏิบัติงานของตนเองให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

5. เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ ในขอบเขตที่กว้างขวางยิ่งขึ้น
ต่อไป

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย